

кирова, Е. А. Данилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.marketing-ua.com/articles.php?articleId=1556> – Назва з екрана.

4. Семіна М. Современные тенденции рынка исследований и возможности тестирования креативных решений / М. Семіна // Маркетинг Менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 144.

5. Орошук Д. Види і методи тестування / Д. Орошук // Українська асоціація маркетингу. – 2008. – С. 56.

6. Хаг П. Маркетингові дослідження : посібник з планування, методології та оцінки: пер. з 3-го англ. вид. / П. Хаг. – К. : Знання-Прес, 2005. – С. 418.

7. Козина Є. Безалкогольні напої. В контексті зрілих ринків / Є. Козина // Новини торгівлі, квітень 2008.

8. Снегірьова В. Роздільний магазин. Управління асортиментом за товарними категоріями / В. Снегірьова. – СПб. : Питер, 2007. – 416 с.

УДК 338.246.87 (477)

А.В. Тимошенко
голова Наглядової ради
Громадської організації «Довгі Літа»

Стратегія розвитку митної служби України на 2010-2015 рр. Планування та реалії

Статтю присвячено стратегічному плануванню та розвитку митної служби України, зокрема у сфері боротьби з контрабандою. Досліджено зміст, головні напрями та результати впровадження Стратегії розвитку митної служби України на 2010-2015 рр. як програмного документа, затвердженого колегією Держмитслужби, у контексті його об'єктивності, дійовості та реального впливу на забезпечення національних інтересів та економічної безпеки держави.

Ключові слова: митні органи України, стратегія розвитку митної справи, програмні завдання, контрабанда, економічна безпека.

А.В. Тимошенко
председатель Наблюдательного совета
Общественной организации «Многие Лета»

Стратегия развития таможенной службы Украины на 2010-2015 гг. Планирование и реалии

Статья посвящена стратегическому планированию и развитию таможенной службы Украины, в частности в сфере борьбы с контрабандой. Автор исследует содержание, основные направления и результаты внедрения в жизнь Стратегии развития таможенной службы Украины на 2010-2015 гг. как программного документа, утвержденного коллегией Гостаможслужбы, в контексте его объективности, действительности и реального влияния на обеспечение национальных интересов и экономической безопасности государства.

Ключевые слова: таможенные органы Украины, стратегия развития таможенного дела, программные задачи, контрабанда, экономическая безопасность.

*A.V. Tymoshenko
Chairman of the Supervisory Board
of Public Organization «Dovhi Lita» («Many Years»)*

Strategy of customs service of Ukraine development for 2010-2015. Planning and realities

This article is devoted to the strategic planning and development of the Customs Service of Ukraine, in particular in the struggle against smuggling. The author investigates the content, the main direction and outcomes of the implementation of the program document approved by the board of the State Customs Service in the context of its objectivity, efficiency, and the real impact of national interests and state economic security provision.

Keywords: custom authorities of Ukraine, strategy of customs affairs development, program tasks, smuggling, economic security.

Постановка проблеми

Актуальність теми дослідження обумовлюється необхідністю підвищення ефективності боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в умовах глобалізації та кризових явищ у світовій економіці, які значною мірою сприяють поширенню транскордонної та транснаціональної контрабанди, інших митних правопорушень. Актуальним залишається й питання загальнодержавного планування розвитку митної справи та системи подолання контрабанди, що, на думку автора, недостатньо опрацьовані в науковому та методологічному відношенні.

Проаналізовано практичну діяльність митної служби з питань виконання державних програм, плюси і мінуси довгострокових планів, обсяги їх фінансування, державна й міжнародна допомога митним органам у виконанні поставлених перед ними завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Після проголошення незалежності України видано кілька аргументованих наукових праць і навчальних посібників з проблем митної безпеки, митної економіки, митної політики та права, протидії митним правопорушенням, ролі й місця митних органів України в системі державного управління, а також в напрямі реформування, оптимізації та стратегічного розвитку митної системи нашої держави. Це передусім праці В. Авер'янова, А. Бантишева, І. Бережнюка, Ю. Битяка, О. Єгорова, Л. Деркача, Є. Додіна, С. Ківалова, О. Корнійчука, А. Макаренка, А. Павлова, І. Пахомова, К. Сандровського, А. Селіванова, Ю. Шемшученка, О. Шейка та інших авторів.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Наслідки міжнародних криз другої половини ХХ – початку ХХІ ст. змусили уряди багатьох держав, а також України, звернути особливу увагу на проблему митної безпеки. Аналіз діяльності нашої країни на зовнішньоекономічному напрямі вказує на нестабільність національної митної безпеки, її залежність від внутрішніх і зовнішніх чинників, відсутність дієвих механізмів для своєчасного виявлення та аналізу ризиків, ефективного реагування на негативні виклики у сфері ЗЕД.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження ефективності реформування та стратегій розвитку митної служби, їхній вплив на стан економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Колегія Державної митної служби України 23 грудня 2009 року прийняла Стратегію митної служби України на 2010-2015 роки (далі – Стратегія). Саме в цей час світова фінансово-економічна криза була у розпалі. Це було сміливе та претензійне рішення, розраховане на шість років життєдіяльності й поступу Української митниці. Сміливе, насамперед, тому, що, урахувавши соціально-економічну ситуацію в країні, годі було передбачати всі нюанси ринкових коливань, зовнішньоекономічної активності та криміногенної обстановки, у тому числі у сфері контрабанди та інших правопорушень.

З метою забезпечення виконання цього доручення Президента України Голова Державної митної служби (далі – Служби) В.В. Скомаровський 22 липня того ж року видав розпорядження № 11/1-8/8812 «Щодо виконання доручень Президента України», у якому першим пунктом Департаменту кадрової роботи було доручено:

«Забезпечити вжиття необхідних заходів щодо повної зміни керівників митних органів, а також підбору кандидатів на ці посади, в основному, не з числа працівників митної системи. Департаменту кадрової роботи щодня доповідати Голові Служби про хід виконання цього доручення.»

Соціально-політична ситуація в Україні навесні 2005 р., умови в яких приймалися ці безпрецедентні та, на думку автора, протиправні рішення, була досить складною. Держава переживала суттєві економічні труднощі, у країні зростало безробіття, підвищувалися ціни на товари масового попиту, стрімко падав курс національної валюти.

Серйозні претензії висловлювали громадяни України та зарубіжні партнери по зовнішньоекономічних зв'язках і до діяльності митної служби. Ішлося про складнощі митного оформлення та декларування товарів, безпідставні затримки на кордоні, необґрунтоване підвищення митної вартості товарів, корупційні вимоги з боку деяких працівників митної галузі [1]. Звичайно, позови з цього приводу були обґрунтованими, але вони не давали підстав для одночасного звільнення з посад усіх начальників митниць України.

Разом зі зміною керівництва Держмитслужбою та митними органами на місцях протягом 2005 р. в митній галузі розпочалися системні організаційні та структурні перетворення. Наказом Голови Служби від 8 березня 2005 р. № 81 «Про зміну підпорядкування митних органів», під приводом «оптимізації діяльності та структури» регіональні митниці були позбавлені права керівництва митницями, підпорядкованими їм ще з листопада 1996 року.

Отже, управлінська вертикаль митних органів поверталася до структури, що діяла до січня 1994 р., тобто до утворення на підставі Закону України від 28 січня 1994 р. № 3892 територіальних митних управлінь, які фактично були попередниками створених на їхній базі регіональних митниць. Нова структурна модель митної служби, на нашу думку, з перших днів існування була безпорадною та вразливою з таких мотивів.

По-перше, апарат Держмитслужби практично не мав можливості здійснювати ефективне керівництво 60 митними установами країни. Обмежена на той час кількість працівників (до 150 штатних одиниць) не давала змоги належно оцінити та розпорядитися великою кількістю документів.

По-друге, підпорядкування всіх митниць безпосередньо центрові позбавило керівництво Служби можливості ефективно здійснювати кадрову політику, вести повсякденну виховну роботу з керівним складом митниць, своєчасно реагувати на недоліки та прорахунки в його роботі.

Таким чином, повернення трирівневої структури митної служби (Центральний апарат ДМСУ – регіональна митниця – митниця) до колишньої дворівневої одразу ж негативно позначилося на організаційно-службовій, оперативній і кадровій діяльності митних органів.

У таких умовах після чергової ротації керівництва Держмитслужби в січні 2009 р. й розпочалася підготовка до опрацювання Стратегії стабілізації та подальшого розвитку митної служби України на довгостроковій основі. Як згадують розробники цього документа, керівництво Міністерства фінансів не підтримало надання Стратегії загальнодержавного статусу та подання її на затвердження Кабінету Міністрів України. Не була підтримана й пропозиція Служби про державне фінансування Стратегії та виділення з цієї метою бюджетних коштів, які пропонувалося визначити окремими рядками в державних бюджетах на 2010 та наступні п'ять років. Водночас Мінфін не заперечував проти підготовки та прийняття Стратегії та її затвердження рішенням колегії Державної митної служби. Фінансування ж заходів розвитку митної служби України здійснювати в межах щорічних асигнувань на інвестування митної системи.

Однак таке, м'яко кажучи, стримане ставлення Мінфіну до опрацювання Стратегії розвитку митної служби України на 2010-2015 роки не змусило керівництво Служби відмовитися від підготовки стратегічного плану діяльності митних органів на найближчу перспективу. Аналітична та професійно-організаційна робота з документом тривала протягом усього 2009 року.

Підготовлений Держмитслужбою акт складався з шести розділів:

- загальні положення;
- мета Стратегії;
- основні напрями Стратегії та засоби її реалізації;
- очікувані результати реалізації Стратегії;
- фінансові, матеріально-технічні, трудові ресурси та джерела фінансування;
- механізм управління реалізацією Стратегії [2].

Основною метою Стратегії було визначено впровадження нової моделі митної служби України, яка забезпечувала б чітке та прозоре регулювання зовнішньоекономічної діяльності, сприяла прискоренню руху товарів, послуг і громадян через митний кордон України, а також гарантувала систему заходів, спрямованих на попередження, виявлення та локалізацію порушень законодавства у сфері митної справи.

Основні напрями Стратегії та засоби їх реалізації було сформульовано в III розділі документа. Вони охоплювали чотири основні напрями практичної діяльності митної служби. А саме:

1. Економіко-регуляторний, який програмував сприяння бізнесу та конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробництва, забезпечення прав суб'єктів ЗЕД і створення в Україні сучасних механізмів транзитних перевезень та підвищення її транзитного потенціалу.

2. Правозахисний, що передбачав створення системи заходів, спрямованих на попередження, виявлення і локалізацію порушень законодавства у сфері митної діяльності, а також гармонізацію зусиль діючих у цьому напрямі вітчизняних і міжнародних відомств та організацій.

3. Нормативно-організаційний, який охоплював питання формування законодавчої бази, що надала б чіткої нормативно-інституційної визначеності митній службі та її працівникам відповідно до загальноприйнятих стандартів ВМО та визнаної світової практики.

4. Інформаційно-комунікативний напрям реалізації Стратегії передбачав по-

дальше вдосконалення інформаційних технологій в інтересах підвищення якості митного регулювання, прискорення процедур митного оформлення та вдосконалення митного адміністрування.

У процесі підготовки стратегічного плану розвитку української митниці колективом Служби було здійснено низку ефективних заходів у сфері митного контролю, митного регулювання, протидії контрабанді та ПМП.

Через два місяці після затвердження Стратегії було відсторонено з посад майже всіх керівників митного відомства. Одразу ж змінилися орієнтири та основні напрями діяльності Служби, а з ними й форми перспективного планування. Увага нового керівництва галузі зосередилася не на стратегічних аспектах діяльності відомства, а на повсякденному, повсякчасному нарощуванні митних платежів.

Подальша обстановка, що склалася в митній службі, теж не сприяла втіленню в життя далекосяжних програм розвитку галузі. У жовтні 2012 р., після чергових виборів до Верховної Ради України, знову почалися ротації керівного складу Держмитслужби, а ще через кілька місяців (у березні 2013 р.) відбулася реорганізація ДПС України та ДМС України в одне відомство – Міністерство доходів і зборів України.

Таким чином, можемо стверджувати, що стратегічне планування в митних органах, тим більше на кількарічну перспективу, себе не виправдало. Цей висновок базується на таких факторах:

1. Періодичні коливання світової економіки, фінансово-господарських систем окремих держав, і України також, призводять до непередбачуваних кризових циклів, в умовах яких різко змінюються товарна структура і вантажопотоки експортних та імпорتنих операцій; нових, небачених форм набирають контрабанда та інші митні правопорушення, а звідси – кардинально змінюються й завдання та порядок роботи митниці.

2. У зв'язку з можливою трансформацією ВВП як в Україні, так і в сусідніх державах та інших країнах, з якими Україна підтримує активні економічні зв'язки, важко передбачити довгострокову перспективу, інтенсивність та обсяги товарообігу між нашими партнерами та Україною, а отже й наперед встановити норми та правила переміщення товарів через митний кордон.

3. Не можна було й розраховувати на кількарічну стабільність стандартів і практик з митних питань з боку Світової організації торгівлі і Всесвітньої митної організації. Тим більше, що після вступу України в СОТ (5 лютого 2008 р.) та ратифікації Верховною Радою України Протоколу про вступ України у Світову організацію торгівлі (10 квітня 2008 р.) наша держава одержала більш широкий доступ до світових ринків і створила умови для поліпшення інвестиційного клімату, що сприяло створенню додаткових стимулів для проведення необхідних реформ у сфері економіки, фінансів, торгівлі, митно-тарифної політики. Перспективне планування не мало, звичайно, можливостей урахувати ці особливості.

4. Певний вплив на стратегічне планування має й суб'єктивний фактор. Відсторонення, зміна, переміщення на іншу посаду голів митного відомства (з 1991 р. змінилося 12 очільників митної служби України), часто супроводжувалося зміною пріоритетів у роботі галузі.

Хоча сама Стратегія розвитку митної служби України на 2010-2015 рр. була опрацьована на високому методологічному рівні та чітко окреслила завдання, засоби реалізації та механізм управління програмою, вона, на нашу думку, з дня затвердження була приречена на невдачу саме через неможливість передбачити стан економіки і ВВП у світовому та загальнодержавному масштабах, наперед визначити інші складові економічної, а звідси – й митної політики України та її

зовнішньоекономічних партнерів, і разом з тим передбачити ситуацію у сфері боротьби з контрабандою.

Література

1. Корупція та регулювання підприємницької діяльності в Україні : митні процедури та транспортування товарів. – Вид. MSI Corporate Offices, Washington. – 2009. С. 3-4.
2. Стратегія розвитку митної служби України на 2010-2015 роки // А. В. Макаренко. 2009 – митниця в умовах кризи. – К. : Панорама. – 2010. – С. 391-401.
3. Закон України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів з митних питань» від 28 січня 1994 р. № 3892-12 // Відомості Верховної Ради України. – 1994 р. – № 20.
4. Таможенный кодекс Украины и другие законодательные акты, регулирующие таможенную деятельность (с зим. и доп. по состоянию на 10 мая 1997 г.). – Харьков: ООО «Неофит», 1997. – 200 с.
5. Держак Л. Українська митниця : вчора, сьогодні, завтра / Л. Держак. – К. : Книга. – 2000.
6. Боротьба з контрабандою : проблеми та шляхи їх вирішення. – Том 10. – К. : Проблеми людини. – 1999.
7. Дурдинець В. Виступ на конференції 4 червня 1998 р. / В. Дурдинець // Боротьба з контрабандою : проблеми та шляхи їх вирішення. – Том 10. – К. : Проблеми людини. – 1999.
8. Пашко П. В. Митна безпека / П. В. Пашко. – Одеса : ПЛАСКЕ. – 2009.

УДК 351.862.211.7

І.О. Чернозубкін

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та бізнесу,
Університет економіки та права «КРОК»*

Методика моніторингу надзвичайних ситуацій соціального характеру

У статті описано аналітичну методику моніторингу надзвичайної ситуації соціального характеру, що пов'язана із загрозою або виникненням соціального конфлікту, який вимагає застосування спеціальних, у тому числі силових заходів і засобів для його недопущення або ліквідації наслідків.

Ключові слова: цивільний захист, надзвичайна ситуація, надзвичайна ситуація соціального характеру, соціальний конфлікт, соціальна безпека, моніторинг.

И.А. Чернозубкин

*кандидат технических наук, доцент,
доцент кафедры международных отношений,
информации и бизнеса,
Университет экономики и права «КРОК»*

Методика мониторинга чрезвычайных ситуаций социального характера

В статье описана аналитическая методика мониторинга чрезвычайной ситуации социального характера, вследствие которой возник или существует угроза возникно-